

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א
לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 274

ויצא תשע"ג

"ויצא יעקב" (כח, י)

נאמר בבראשית רבה סח, ג: יש שהוא הולך אצל זווגו ויש שזווגו בא אצלו, יצחק זווגו בא אצלו - וירא והנה גמלים באים, יעקב הלך אצל זווגו, דכתיב: 'ויצא יעקב'.

יעקב אבינו יוצא מבאר שבע לחרן כדי למצוא אשה. אביו יצחק, לעומת זאת, לא היה צריך ללכת, הביאו את האשה אליו, כי הכל נעשה בהשגחה פרטית, ומציאת הזווג אצל כל אדם היא לפי מה שנגזר עליו מן השמים.

בענין זה, הובא במדרש מעשה נורא:

לשלמה המלך ע"ה היתה בת מוצלחת מאד. מלבד היותה בת המלך, היתה חכמה, עשירה ונאה. ואמרו החוזים בכוכבים לשלמה המלך: "דע לך, בתך זו תחתן עם אדם עני, ולא סתם עני, אלא העני המרוד ביותר שישנו בעם ישראל - הוא ישא אותה לאשה".

שלמה המלך הבין מיד שאם נגזר משמים - כך יהיה, רק אמר: רצוני לראות את נפלאות השי"ת, את ההשגחה הפרטית המתגלה במיוחד בענין השידוכים.

מה עשה?

בנה מגדל באמצע הים, נעל בתוכו את הבת, כששבעים איש מזקני ישראל מופקדים על שמירתה, ואת המפתח היחיד של המגדל השאיר בידו. כעת המתין לראות את יד ההשגחה העליונה, כיצד יצא לפועל השדוך המדובר.

באותו זמן היה יהודי עני מרוד, לא היה לו מה לאכול, לא היה לו מה ללבוש, ואפילו מקום לישון בו לא מצא לעצמו.

הלילה ירד, והוא עדין מחפש מקום להניח את ראשו.

לפתע הוא רואה בשדה שאריות של עצמות שור אשר נטרף על ידי אריות או נמרים. היו אלו עצמות הצלעות שהן עגלות, כעין צנור חלול. נכנס לתוכן, על מנת שיגנו עליו מעט מפני הקר העז, ותוך זמן קצר שקע בשנה.

בינתיים נחת במקום עוף גדול, בקש לאכול משאריות סעודת האריות, ומאחר וחשש שכאן במקום יפריעו לו חבריו העופות לסעוד את סעודתו בנחת, תפס את גל העצמות במקורו ועף לחפש מקום שקט.

המקום השקט שמצא היה ראש המגדל, במרפסת הפתוחה. שם הוא נחת עם אותו בחור עני.

הבחור מתעורר בבוקר, ורואה מסביבו ים. "היכן אני נמצא?" תהה הבחור.

בינתיים, בתו של המלך שלמה קמה בבקר, ועלתה על הגג להתפלל שם, ולפתע היא רואה את אותו בחור.

"מי אתה?" שאלה אותו, "האם בן אדם אתה, או שמה שד?"

"לא", ענה הבחור, "בן אדם אני, וכך וכך היה המעשה". בראותה את מצבו העגום, דאגה לו בת המלך למלבושים הגונים, וכן דאגה שיסעד את לבו בסעודה דשנה, ואחרי שהכירה בו שאדם נכבד הוא, תלמיד חכם שלמד הרבה תורה, שאלה אותו אם חפץ הוא לשאת אותה לאשה. אמר לה: "כן, אבל אין כאן אפילו דיו לכתוב את הכתובה".

מה עשו?

קדש אותה, ואמר לה שהמלאך גבריאל ושאר המלאכים יהיו עדים על הקדושין, לאחר מכן הקיז מעצמו דם, ועם הדם הזה כתב לה כתובה.

חלפו ימים מספר. הזקנים הבחינו בבחור ונודע להם שקדש את בת המלך.

מיד קראו לשלמה המלך, ואמרו בהתנצלות: "איננו אשמים בכלום, שמרנו, הכל היה נראה בסדר, לא ידענו מכלום!"

שאל שלמה המלך את בתו מה בדיוק ארע, והיא ספרה לו את הכל.

שמח המלך שמחה גדולה, על שזכה לראות את ההשגחה הפרטית בזווגה של בתו, איך הקב"ה מנהל את עולמו, ואם נגזר דבר על מישהו - דבר ה' יקום ויהי מה!

"ויקח מאבני המקום" (כח, יא)

ר' יהודה ור' נחמיה ורבנן, ר' יהודה אמר: שתיים עשרה אבנים נטל. רבי נחמיה אמר: נטל ג' אבנים. רבנן אמרי: מעוט אבנים שנים (ב"ר סח, יא)

נחלקו חכמים: כמה אבנים נטל יעקב אבינו? לדעת רבי נחמיה, שנטל ג' אבנים, באר רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שאותן "אבנים" לא היו רק אבנים כפשוטו, שיגנו עליו מפני חיות רעות, אלא באו לרמז על שלשת האבות הקדושים שהם אבני היסוד שעליהן הושתת כל העולם: אברהם אבינו היה עמוד החסד, יצחק אבינו - עמוד העבודה, ויעקב אבינו - עמוד התורה.

יעקב אבינו הגיע למקום המקדש, יסוד היסודות, ושם נמצאו אותן אבני יסוד.

ומספרים חז"ל (הובא ברש"י), ששלוש האבנים הללו "התחילו מריבות זו עם זו. זאת אומרת: 'עלי ניח צדיק את ראשו', וזאת אומרת: 'עלי ניח', מיד עשאן הקב"ה אבן אחת. וזהו שנאמר: 'וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתיו'".

ה"אבנים", היינו שלשת האבות, כביכול התחילו לריב ביניהן, על מי מהן "יניח הצדיק את ראשו", כלומר, איזה

ה'בית הלוי' עונה על כך, בהסבירו יסוד חשוב, אך כדי להבין את דבריו יש להקדים ספור שמספרים עליו: באחד הימים פגש ה'בית הלוי' תלמיד-לשעבר, ושאל אותו למעשיו כיום. ענה לו התלמיד: "אני מתעסק במסחר". לאחר מספר דקות חזר ושאל ה'בית הלוי' את התלמיד: "מה מעשיך כיום?"

התלמיד התפלא על השאלה החוזרת, אך ענה שוב שהוא סוחר.

כשחזרה השאלה ונשאלה בפעם השלישית, הבין התלמיד כי דבר הוא, ושאל את ה'בית הלוי': "למה מתכוון הרב בשאלתו?"

הסביר לו ה'בית הלוי': "שאלתי אותך שלוש פעמים מה אתה עושה, ואתה משיב לי מה הקב"ה עושה... הפרנסה שלך היא כולה מהקב"ה, ורק ממנו! ואני התכוונתי לשאול, מה **אתה** עושה למען הרוחניות שלך? כמה שעורי תורה יש לך ביום? היכן אתה מתפלל?"

לפי זה מתפרש הפסוק כך: את צרכי הגוף כבר הזכיר יעקב בדבריו לפני כן (כח, כ): "אם יהיה אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש". השמירה מן הפורענויות המצויות בעולם בכלל, ומפגעי הדרך בפרט, נעשית רק על ידי הקב"ה, כפי שנאמר "ושמרני" - הקב"ה הוא השומר. המזון הנחוץ לגוף, כמו גם הבגד ללבוש - זוכה בהם האדם בשל חסדי ה', ואין הם תוצאה של פעולות האדם, ולא של יכחו ועצם ידו של האדם. "ונתן לי לחם לאכל ובגד" - הקב"ה הוא הנותן.

השמירה וצרכי הפרנסה, אם כן, אינם נעשים על ידי האדם. ומה כן עושה האדם? "ושבתי בשלום אל בית אבי", אומר יעקב. "ושבתי" - אני אשוב, זהו הדבר היחיד שלאדם עצמו יש בו בחירה והשפעה - המצב הרוחני. על כן מבאר רש"י: "ושבתי בשלום" - שלם מן החטא, שלא אלמד מדרכי לבן.

"וכל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך" (כח, כב)
את המלים "עשר אעשרנו לך" מתרגם **אונקלוס**:
"אפרשניה קדמך", כלומר - אפריש לפניך.
מה הכונה במלה "קדמך" - לפניך?

באר ה'תורי זהב': יעקב אבינו אומר "עשר אעשרנו לך" - לך, לשמך. לשם שמים. ומהו אופן הניתנה לשם שמים? - "קדמך", לפני הקב"ה, לא לפני קהל רב. לא כשכולם מביטים בהערכה...

מבין שלשת היסודות הוא ה"ראשי", הגדול והחשוב מכולם, ובו צריך הצדיק להתמקד בעבודתו: אברהם אבינו טען שעמוד החסד הוא העיקר, יצחק אבינו טען: לא, עמוד העבודה הוא החשוב מכל, וה"אבן" השלישית, היינו יעקב אבינו, טען: "עלי ניח צדיק את ראשו", עמוד התורה הוא העיקר!

מה עשה הקב"ה?
"מיד עשאן הקב"ה אבן אחת" - צרף את שלוש האבנים יחד ואמר: מי שרוצה להיות מושלם - מוכרח להשלים את עצמו בשלושת היסודות כאחד: תורה, עבודה וגמילות חסדים. מי שיעסוק רק באחד מיסודות אלו - לא יוכל להיות מושלם בעבודתו!

ומספרת התורה: "וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן אשר שם מראשתו וישם אותה מצבה ויצק שמן על ראשה", ומה נעשה אתה? "והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלקים".

ללמדנו, כי הרוצה להקים בית לקב"ה וששכינה תשרה עליו - צריך להיות משלם בשלושת הדברים שהיו טמונים באותה אבן - תורה, עבודה וגמילות חסדים.

"ושמרתידך" (כח, טו)

הקב"ה הבטיח ליעקב אבינו "ושמרתידך", ואף על פי כן פחד יעקב אבינו שנאמר (לב, ח) "ויירא יעקב מאד". מדוע פחד יעקב אבינו למרות הבטחתו הברורה של הקב"ה?

מבאר רש"י (שם, יא): "נתמעטו זכותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא, שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרם לי להמסר ביד עשו".

לאור דברים אלו ישב הרבי מויז'ניץ, בעל ה"אמרי חיים", את קושיית אחד מחסידיו שהגיע אליו באחד הימים ובקש ברכה לילדים.

הרבי הבטיח לו: "בשנה הבאה ברית", אולם חלפה שנה ודבר מכל דברי הרבי לא התקיים. שב החסיד לרבו ובפיו קושיה: "מה עם ההבטחה לבן?"

ענה לו ה"אמרי חיים": "אפילו יעקב אבינו חשש שמא יגרם החטא לעכב את הבטחת הקב"ה. ואני לא הקב"ה... ואתה לא יעקב"...

"ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלקים" (כח, כא)
ברש"י: בשלום - שלם מן החטא שלא אלמד מדרכי לבן. מדוע פרש רש"י שהמלה "בשלום" כוונתה ל"שלם מן החטא"? והרי רב בני אדם, באמרים 'שוב בשלום', מתכוונים לשיבה מבלי להנזק מפגעי הדרך?

